

han til, og saa viger han. Han siger, han „vil gaa over til i store Træk at betragte de forskellige Hovedpunkter i den nuværende Situation, der er uden Sidestykke. I de sidste hundrede Aar er der især i Europa foregaaet en Udvikling, man ikke har set Mage til i Verdenshistorien; og alene ved de nye Produktionsmetoder er Europas Kapitalformue og følgelig dets Befolkning øget langt stærkere end nogen Sinde før, saa Befolkningen nu er langt tættere end i nogen anden Verdensdel. Europas Befolkningstæthed er anslaaet til 123 Personer pr. engelsk Kvadratmil, Asiens til 53, Nord- og Mellem-Amerikas til 16, Australiens til 2½. Medens de Forenede Stater har 34 Indbyggere pr. engelsk Kvadratmil, havde Belgien før Krigen 665 Indbyggere pr. engelsk Kvadratmil, Storbritannien og Irland 358, Tyskland 324 og Frankrig 191. Den europæiske Befolknings Vækst og dens Tæthed er kun muliggjort ved en meget kompliceret Organisation af Industri og Finansvæsen, ved intense Produktionsmetoder og ved en storstilet Ombytning af Europas Fabrikvarer med Fødevarer og Raamaterialer fra de andre Verdensdele. Det civiliserede Europa kan ikke forsyne sig selv; Levebrødet for dets ynglende Millioner er betinget af, at det store internationale Finans- og Industrimaskineri arbejder regelmæssigt, og af Vedligeholdelsen af den faste Kapital og den Driftskapital, som er en Betingelse for Produktionen. Europa har faktisk ved sin enorme Befolkningstilvækst givet Gidsler til Helhed.“ Med dette aandfulde Udtryk slutter han denne Del af Udviklingen, og jeg gør atter opmærksom paa, at nøjagtig den samme Tilrettelægning af Grundlaget og de samme Tal kan De finde anført i en lille Pjece eller Samling af Avisartikler fra 1916, som hedder „Freden og derefter“. De kan finde det i min Bog fra 1917 — tror jeg, det er —: „Danmark med Verdensmaal“ og i min Bog fra 1918: „Politisk Læsebog“. Men idet han fører Ræsonnementet frem her, gør han en Fejlslutning, som jeg vil tillade mig at gøre opmærksom paa, og det er den Fejlslutning, der fører ham bort fra Ondets Rod. Han peger paa den uhyre Udvikling af Europa i Retning af Folketal, i Retning

af stigende Levefod. Han siger: „Alt dette er kun blevet muligt gennem den vældige tekniske Udvikling, gennem Produktionsmidlernes Udvikling“. Dette er ganske forkert. Han vender op og ned paa Aarsag og Virkning. Det er Markedet, det er det udvidede og udviklede Marked, som har virket tilbage paa Produktionen og skabt disse Produktionsmidler. Naar vi vil søge efter Ondets Rod, maa vi søge efter Markedet. Vi maa spørge: Svinger Markedet eller udvides Markedet? Naar Markedet er der, skal med Nutidens Teknik Produktionsmidlerne nok følge efter. Og vil vi have et Eksempel, saa er det ud af Teknikkens Historie den letteste Sag af Verden at finde ikke eet, men mange Eksempler, som viser Rigtigheden af, hvad jeg her udtaler. Jeg behøver kun at nævne den Spindemaskine, som gav Stødet til hele den engelske Udvikling i Tekstilindustrien, som atter gav Stødet til alt det, man i Økonomien kalder „Den industrielle Revolution i England“, det vil sige Løftelsen af Englands Produktion fra at være en haandværksmæssig Produktion og en Husindustriproduktion op til at være en Fabrikproduktion. Stødet dertil gaves af Hargraves Spindemaskine, der opfandt i 1767. Men den var opfundet 100 Aar før og laa paa et Raadhusloft nede i Leipzig; der var bare ingen Brug for den, fordi der var intet Marked til den. Taleren angiver videre de uhyre Tab, som Krigen har medført. En Sjettedel af Englands Nationalformue skal være gaaet tabt, og i Tyskland skal Nationalformuen være gaaet ned fra 220 Milliarder til 100 Milliarder Guldmark. Han peger videre paa, at det væsentlige er, at Kapitalen og følgelig Produktionen er utilstrækkelig, han peger paa alle de Ting, som jeg ikke behøver at nævne her, fordi vi alle ved, at de virker uheldigt. Han peger paa Inflationen, den alt for store Udgivelse af Omløbsmidler, som er uden Dækning eller uden tilstrækkelig Dækning og skaber en falsk Købeevne. Han fremdrager atter og atter — og jeg vil gøre det med ham — det, som er endnu meget værre end Tabene og de andre Vanskeligheder, nemlig Usikkerheden, Usikkerheden i Priser, i Vekselkurser, i Valutaforhold o. s. v., og